

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НТБ ІФНТУНГ НА ДОПОМОГУ НАВЧАЛЬНОМУ ТА НАУКОВОМУ ПРОЦЕСІВ УНІВЕРСИТЕТУ

Пилип Я.А.

Науково-технічна бібліотека Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу

У статті розглянуто інформаційне забезпечення навчального та наукового процесів Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, поєднання традиційних методів із новітніми інформаційними технологіями, взаємодія бібліотеки та інформаційно-освітнього середовища університету.

Ключові слова: бібліотеки вищих навчальних закладів, інформаційне забезпечення, інформаційні ресурси, електронний каталог, веб-сайт, інформаційно-освітній простір університету.

Створення відкритого інформаційного простору означає відсутність будь-яких перешкод в отриманні інформації, впевненість у її достовірності та якості. Немає необхідності доводити, що інформація сьогодні є важливим стратегічним ресурсом, від ступеню розвитку і доступності якого залежать практично всі області життя. Цей процес супроводжується значними змінами в усіх сферах людської діяльності, і бібліотечна – не виняток.

Модернізаційні зміни, що відбуваються в системі сучасної вищої освіти, розширюють спектр завдань бібліотек ВНЗ, є важливою складовою інформаційно-комунікаційного простору навчального закладу, в якому зосереджені основні навчально-виховні ресурси.

Інформатизація, як визначна умова переходу до інформаційного суспільства, не лише надає додаткові можливості бібліотечним установам, а й суттєво трансформує традиційні бібліотечні процеси й уявлення про бібліотеку як таку: нині поширена думка, що майбутнє бібліотеки не так у володінні фондом, як у наданні доступу до інформації за допомогою програмного забезпечення.

Бібліотека вищого навчального закладу сьогодні дедалі частіше асоціюється з поняттями «знання» й «професіоналізм». Тут накопичуються й систематизуються всі

можливі види інформації та забезпечується сучасний рівень інформаційної підтримки процесів навчання та науково-дослідної діяльності.

Інформаційне забезпечення навчального та наукового процесів вищого навчального закладу є основною функцією вузівських бібліотек, зокрема і науково-технічної бібліотеки (НТБ) Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Бібліотека з максимальною повнотою поєднує традиційні методи роботи з сучасними інформаційними технологіями: ефективним використанням комп'ютерних технологій, спеціалізованих веб-сайтів та електронних баз даних, що допомагає забезпечити широкий доступ користувачів до необхідних ресурсів.

Враховуючи потребу користувачів в отриманні якомога повної і всебічної інформації про бібліотечні фонди, нові надходження взагалі та з фахових питань зокрема, довідково-бібліографічним відділом здійснюється бібліографічне інформування абонентів (керівництва та всіх кафедр університету) в режимі диференційованого забезпечення користувачів (ДЗК): щомісячно виходить з друку інформаційний бюлетень «Вища освіта» та щоквартально «Бюлетень нових надходжень», електронні версії яких представлено також на сайті бібліотеки. Підтримується тісний зв'язок з референтами-інформаторами, які регулярно знайомляться з виставкою «Нові книги». Все це є форми групового бібліографічного інформування. Сюди ж відносимо галузеві і тематичні списки літератури, комплексні виставки-перегляди, усні бібліографічні огляди за відповідними темами, тематичні Дні інформації, Дні фахівця. Традиційним стало проведення інформаційно-ділових зустрічей («Днів кафедри»). Мета таких заходів – розкрити інформаційні можливості бібліотеки, ознайомити з інноваціями в її діяльності та виробити разом з викладачами нові шляхи подальшого ділового партнерства. На зустрічах обговорюються питання ефективного використання електронних ресурсів НТБ, можливості доступу до світових джерел інформації, розглядаються питання комплектування та книгозабезпеченості окремих дисциплін. Також відбуваються презентації Днів кафедри у мультимедійному форматі. Ці заходи вже було організовано із застосуванням новітніх інформаційних технологій для кафедри управління галузевим і регіональним економічним розвитком та для кафедри морських нафтогазових технологій. Так останнім часом науково-технічною бібліотекою підготовлено та видано наступні видання: бібліографічні рекомендаційні списки літератури «Використання інноваційних технологій в навчальному процесі», «Нафтогазова промисловість України: етапи розвитку, реалії та перспективи», «Геофізичні та петрофізичні дослідження колекторів нафти і газу», «Модернізація картографічного методу дослідження», «Документально-інформаційні комунікації»;

бібліографічний покажчик змісту всеукраїнського щоквартального науково-технічного журналу «Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ» (Вип.1 - 2005-2009рр.; Вип. 2 – 2001-2004рр.); «Каталог дисертацій, захищених в ІФНТУНГ з 1999 по 2012рр (з фонду НТБ)»; бібліографічні покажчики «Рідкісні та цінні видання у фондах науково-технічної бібліотеки (1804-1945рр.)» та «Природно-заповідний фонд України». На особливу увагу заслуговує перший випуск дайджесту «Нафтогазові технології», підготовлений за матеріалами журналу «Время колтубинга» та інтернет-видань (2013-2014рр.).

Неабияким попитом серед відвідувачів бібліотеки користуються спеціальні картотеки: «Контрольно-вимірювальні прилади», «Технічний прогрес», «Моделювання», «Надійність в техніці» та ін.

Зважаючи на те, що одним із найважливіших показників роботи бібліотек є розвиток та використання прогресивних інформаційних технологій у навчальній та науковій діяльності, рівень виробництва та споживання інформаційних продуктів, послуг, дедалі пріоритетнішими в бібліотечній роботі стають питання формування нової телекомунікаційної культури, піднесення якості освіти. Формування інформаційної культури користувачів НТБ ґрунтується на системності, інтегративності, безперервності, діяльнісному підході до вдосконалення цього процесу.

На сьогоднішній день інформаційна культура користувача є одним з найважливіших показників рівня освіченості. Тому навчання в цьому напрямку – одне з першочергових завдань бібліотеки. Таким чином, бібліотека стає не тільки інформаційним, але й освітнім центром.

До традиційних напрямів діяльності бібліотеки на допомогу навчальному та науковому процесам університету належать: диференційоване бібліотечно-бібліографічне обслуговування користувачів; комплектування фондів літературою з питань нафтогазової галузі; організація запису, обліку і перереєстрації читачів; виконання бібліографічних довідок; підбір літератури на замовлення (для написання наукових праць професорсько-викладацькому складу та курсових, реферативних робіт іншим категоріям читачів); забезпечення комфортних умов роботи у читальних залах; ведення каталогів і картотек; організація тематичних та інформаційних виставок, переглядів літератури, проведення «Дня інформації», «Дня спеціаліста», «Дня кафедр»; співпраця з використанням МБА (найтісніші зв'язки в цьому напрямі НТБ підтримує з Національною бібліотекою ім. Вернадського, ДНТБ України, НТБ Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут», Державною історичною бібліотекою України, Науковою бібліотекою ім. Максимовича КНУ ім. Шевченка, а також бібліотеками Росії та Білорусі).

Сьогодні значно скорочено час на отримання інформації про наявність у бібліотеці необхідного документа. До послуг читачів – документи з фонду бібліотеки для користування в читальних залах та на абонементях; виставки нових надходжень та видань професорсько-викладацького складу; виставки документів та матеріалів з питань ведення наукової роботи та організації навчально-виховного процесу, з нагоди визначних дат у суспільному та культурному житті країни. Фахівці бібліотеки за допомогою карткових каталогів і картотек допомагають користувачам у пошуку джерел інформації, необхідних для навчального процесу, наукової діяльності.

Сучасна бібліотека є центром інформаційного забезпечення навчального процесу, особливо в умовах реорганізації системи навчання, де головна роль належить самостійній роботі студентів. Самостійна робота є однією з важливих і широко обговорюваних проблем викладання у вищому навчальному закладі. Впровадження кредитно-модульної системи навчання передбачає розширення самостійної роботи студентів, активніше опрацювання першоджерел, зокрема наукових праць і монографій, знайомство з іншими джерелами інформації. Саме від стану та розвитку інформаційно-бібліографічного обслуговування залежить ефективне використання інформаційного ресурсу, найбільш повноцінне задоволення інформаційних запитів користувачів. Головними принципами в роботі з питань інформаційного забезпечення є доступність, актуальність, системність, оперативність, максимальна повнота, ефективність, та широкомасштабність надання інформації користувачам.

Нові інформаційні технології спричинили істотні зміни й у системі бібліотечного сервісу: зникло багато видів бібліографічної діяльності і розвинулися зовсім нові форми пошуку та зберігання навчальної та наукової інформації. Сучасні книгозбірні постійно поповнюють перелік послуг, серед яких найбільш поширеними стають створення електронних каталогів, формування електронних баз даних та надання інформації з електронних ресурсів бібліотеки, з мережі Інтернет для ознайомлення з навчальними планами, програмами та підвищення професійного рівня, виготовлення електронних копій, а головними вимогами технологічного процесу є простота, зручність та ефективність.

Поряд із традиційними формами бібліографічного інформування, працівники бібліотеки активно працюють над створенням віртуальних виставок нових надходжень, тематичних книжкових виставок, повнотекстових електронних баз даних (створено електронні БД «Нафтогазове обладнання», «Праці викладачів і науковців», «Історія ІФНТУНГ»). В інформаційному центрі НТБ можна переглянути електронні журнали на

оптичних дисках «Винаходи в Україні», які бібліотека отримує з 2006 року.

Програмне забезпечення «УФД/Бібліотека» дало змогу на більш високому рівні накопичувати електронний інформаційний ресурс, займатися ретроконверсією фондів, надавати сервісні послуги користувачам, автоматизувати всі процеси в діяльності бібліотеки, створювати максимально повне інформаційне забезпечення наукового, навчального та виховного процесів університету.

Традиційні способи доступу до інформації поступово відходять на другий план. Серед актуальних напрямків діяльності вузівських бібліотек – підтримка й просування бібліотечних веб-сайтів, використання в навчальному та науково-дослідному процесах електронних ресурсів віддаленого доступу, розвиток он-лайнних послуг на основі власних фондів документів.

В умовах тотального впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в усі сфери суспільної діяльності реалізація основних функцій бібліотеки ВНЗ – інформаційне забезпечення, необмежений доступ до вітчизняних і світових інформаційних ресурсів, інформаційний супровід навчального та наукового процесів – покладається на веб-сайт. Сьогодні веб-сайт розглядається фахівцями як інструмент, що дозволяє виконувати функції, притаманні реально існуючій організації у віртуальному просторі, та надає додаткові можливості користувацькій аудиторії.

Для користувачів НТБ інформаційний простір стає ближчим завдяки оновленому в 2011р. власному сайту бібліотеки (<http://library.nung.edu.ua/>), який налічує на сьогодні 125 тис. звернень та 370 тис. переглядів сторінок. Через електронний каталог на сайті бібліотеки зареєстрований користувач отримує доступ до інформаційних повнотекстових ресурсів власної генерації (кількість електронних копій праць викладачів університету становить понад 4 тис.). Також створено розділ сайту «ЧитальняONLINE», який містить повнотекстові документи (близько 2 тис.), доступ до яких здійснюється лише в локальній мережі університету. Електронний каталог бібліотеки сьогодні налічує близько 345 тис. бібліографічних записів, які є результатом науково-аналітичної обробки усіх видів та типів видань. Користувачі НТБ мають можливість здійснювати електронне замовлення на літературу, переглядати власний електронний формуляр.

Перейти до пошуку в електронному каталозі (ЕК) НТБ ІФНТУНГ (АБІС «УФД/Бібліотека») можна, обравши відповідний лінк у стрічці меню веб-сайту бібліотеки. Зареєстрованим користувачам можна скористатися розділом «Ваш персональний формуляр» та замовити необхідні документи, відібрані за результатами пошуку. Для комфортності користування ЕК у рубриці «Користувачам» міститься «Інструкція з пошуку

документів програмі «УФД/Бібліотека» та «Інструкція з пошуку документів по електронному каталогу з можливістю їх замовлення через сайт науково-технічної бібліотеки». На сайті, крім текстової та графічної інформації щодо користування ЕК, міститься відеоінструкція, яка наочно демонструє послідовність виконання операцій пошуку інформації.

Оскільки специфіка інформаційних ресурсів університетських бібліотек полягає в тому, що об'єктом інформаційного забезпечення є наукова та навчальна діяльність вузу, то пошукові форми ЕК мають посилання на спеціальні та/або профілізовані БД. Варто відзначити широкий вибір класифікаторів, що сприяють інформаційному забезпеченню навчального процесу у ВНЗ: «Видання з грифом МОНУ», «Каталоги НТБ ІФНТУНГ», «Напрямок підготовки», «Рекомендована література в електронному вигляді для студентів 1-5 курсів».

Сучасний стан інформаційно-комунікаційного простору університету якісно відрізняється від його стану в попередні роки, оскільки сьогодні потенційну глобальність отримує будь-яка інформація, яка «потрапляє» у світову телекомунікаційну та комп'ютерну мережу.

Електронні документи веб-сайта ВНЗ (або веб-документи) значно розширюють свої комунікаційні властивості, забезпечуючи гнучкішу комунікацію «документ-користувач» і комунікацію «користувач–документ–користувач» завдяки використанню Інтернет-комунікацій та сервісів. Комунікаційні властивості навчальних документів впливають на інтегрований інформаційно-комунікаційний простір вишу і формують його.

Так розділ сайту НТБ «Інформаційні ресурси» створений на допомогу науковій роботі та навчальному процесу університету, сприяє ефективному пошуку інформації. База даних «Періодичні видання університету» містить інформацію про видавничу діяльність університету, зокрема відображає зміст та текст статей фахових журналів «Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ», «Науковий вісник», «Нафтогазова енергетика», «Методи та прилади контролю якості», «Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування», «Журнал енергетики вуглеводнів» (вих. з 2014р. ; в англійськомовному виданні публікуються матеріали актуальних проблем нафтогазової енергетики і шляхів їх вирішення за допомогою фундаментальних і прикладних досліджень, нових наукових підходів до розробки та удосконалення технологій роботи підприємств). В журналах публікуються результати наукових досліджень та виробничої діяльності нафтогазового комплексу України.

Рубрика «Бібліографічні видання» містить електронні версії бібліографічних

показників, посібників, тематичних списків літератури на актуальні теми, зокрема щомісячного інформаційного бюлетеня «Вища освіта», створених та виданих науково-технічною бібліотекою. Назви періодичних видань, які передплачує НТБ за той чи інший період, вміщає розділ «Перелік періодичних видань НТБ». База даних «Дисертації, захищені в ІФНТУНГ» представлена «Каталогом дисертацій, захищених в ІФНТУНГ з 1999р.» (з фонду НТБ).

На сайті бібліотеки відкрито доступ до реферативних журналів ВІНІТІ нафтогазового профілю. Електронний Реферативний Журнал ВІНІТІ – це інформаційна система, що дозволяє користувачеві переглядати вміст реферативних журналів на персональному комп'ютері. Кожний користувач має можливість завантажити образ оптичного диску з необхідними номерами журналів.

На базі науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ створено “SPE-Library”, яка складається з примірників журналів провідних нафтогазовидобувних компаній. На сайті бібліотеки в он-лайн режимі можна ознайомитися з журналом Journal of Petroleum Technology (JPT), який випускає міжнародна організація SPE (спілка інженерів нафтовиків).

Через сайт бібліотеки користувачам за допомогою Інтернет-технологій доступні і зовнішні джерела інформації. Це посилання на наступні наукові інтернет ресурси: «Перспективні винаходи України», «Електронна версія акумулятивного офіційного бюлетеня «Промислова власність», «Цифрова патентна бібліотека», «Наукова періодика України», «Електронні наукові фахові видання», «Електронна бібліотека авторефератів дисертацій», «Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України» та ін., а також корисні посилання на освітні сайти «Вища освіта - інформаційний портал», «Бібліотечний інформаційно-освітній портал», «Педагогічна преса - освітній портал» та ін.

Аналіз змістового наповнення веб-сайтів бібліотек вищих навчальних закладів щодо характеру баз даних і електронних ресурсів дають підстави для таких висновків: внутрішні бази даних формуються для забезпечення в найближчому електронному доступі оперативної інформації, потрібної як студентам (навчально-методичні матеріали, спеціальна і загальна література, довідники), так і викладачам (автореферати дисертацій, періодика). Частина БД відбиває суто бібліотечні сервіси (каталоги, показники, нові надходження тощо), інші є загально-інформаційними (праці викладачів і студентів, наукові видання й конференції ВНЗ).

Водночас не можна не зазначити, що внутрішні бази даних переважно формуються відповідно до наявних можливостей, а не перспективних потреб. Зокрема, у більшості

випадків відбувається механічне колекціонування електронних версій повнотекстових видань без їх подальшого упорядкування, наприклад, для потреб дистанційного навчання. Значна частина електронних ресурсів - зарубіжні джерела, тоді як створення вітчизняних перебуває на початковій стадії.

Отже, можна зробити висновки, що на сучасному етапі для бібліотек створено сприятливі умови для поповнення фондів різноманітною літературою і періодичними виданнями, що дає змогу абонентам знайти у бібліотеках найсвіжішу інформацію у будь-якій сфері діяльності.

Питання вдосконалення інформаційного забезпечення навчального та наукового процесів університету постійно вивчаються провідними спеціалістами науково-технічної бібліотеки. Так, виконуючи наукове дослідження «Основні напрямки діяльності науково-технічної бібліотеки в забезпеченні інформаційних потреб користувачів університету та паливно-енергетичного комплексу України», фахівці бібліотеки не тільки вивчали ринок інформаційних ресурсів, а й і сьогодні приділяють велику увагу багатоаспектному аналізу інформаційних потреб користувачів, всебічному вивченню використання ними первинної інформації та створення вторинної. Інформаційна функція, що стала пріоритетною для бібліотеки, зумовлює поглиблене дослідження проблеми задоволення читацьких потреб. Стан забезпечення інформаційних потреб визначають не тільки традиційні кількісні та якісні показники бібліотечної діяльності, але й інтегральний показник, який містить майже всі параметри ефективності, комфортності, своєчасності обслуговування та доступності інформаційних ресурсів.

Поєднання традиційних та електронних видів ресурсів визначає успішне задоволення інформаційних потреб користувачів, дає можливість сформувати новий стиль сучасної вузівської бібліотеки. Широке коло питань, які стали предметом розгляду науково-дослідної роботи, об'єднала єдина мета – якісне та оперативне задоволення інформаційних потреб користувачів науково-технічної бібліотеки, відповідність інформаційного ресурсу бібліотеки потребам користувачів. Насамперед це книгозабезпеченість навчальних дисциплін літературою (створено оптимальну модель комплексного визначення книгозабезпеченості навчального процесу), аналіз використання бібліографічних показників, вивчення методом анкетування якості бібліотечних послуг, вивчення використання бібліотечного фонду, вивчення та обґрунтування використання АБІС «УФД/Бібліотека» в навчальних та практичних цілях (зокрема в дистанційному навчанні студентів) та ін.

Науково-технічна бібліотека ІФНТУНГ також велику увагу зосереджує на проведенні

соціологічних досліджень та анкетних опитувань користувачів. Бібліотека періодично проводила вивчення читацької аудиторії. Це були різні категорії користувачів. Так, проводилося в три етапи анкетування студентів, викладачів, аспірантів на тему «Як вас обслуговують на абонементі та в читальних залах науково-технічної бібліотеки?»; анкетування серед студентів 4-х курсів денної форми навчання (майбутніх бакалаврів) з питань інформаційного забезпечення паливно-енергетичного комплексу України; соціологічне опитування студентів заочної форми навчання та студентів, які навчаються згідно вимог Болонської декларації з питань оцінювання якості бібліотечних послуг. Також було проведено анкетування «Бібліотека – основний центр отримання інформації для студентів першого курсу» з студентами газонафтопромислового факультету.

Останнє соціологічне дослідження «Бібліотека ВНЗ та її роль в забезпеченні навчального та наукового процесів за оцінкою викладачів» проводилося в 2013р., метою якого було визначення потреб у певних видах електронних ресурсів, удосконалення обслуговування користувачів бібліотеки та більш успішного впровадження нових сучасних форм бібліотечного обслуговування, а також полегшення доступу до інформації та скорочення часу на її пошук. Узагальнюючи та підсумовуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що університетська бібліотека за оцінкою викладачів відіграє важливу роль в забезпеченні навчального та наукового процесів. Аналіз результатів дозволяє не тільки отримати об'єктивну картину окремих напрямків діяльності бібліотеки, визначити шляхи її подальшого функціонування та розвитку, але й створити узагальнений портрет представника категорії користувачів професорсько-викладацького складу, основним мотивом звертання якого є наукова робота.

Дане дослідження інформаційних потреб однієї з найважливіших категорій користувачів бібліотеки, підтверджує об'єктивно існуюче протиріччя між сформованими інформаційними ресурсами, системою бібліотечно-бібліографічного обслуговування, яка склалася, та інформаційних послуг – з одного боку, та їх затребуваністю користувачами на основі власної інформаційної культури – з другого.

Працівники науково-технічної бібліотеки активно працюють над розширенням асортименту бібліотечних послуг на допомогу навчальному та науковому процесам університету, підвищення їх якості на основі технічного оснащення книгозбірні. Сьогодні основне завдання бібліотеки – постійне вдосконалення традиційних і запровадження нових форм і методів їх діяльності, насамперед упровадження сучасних бібліотечних технологій, спрямованих на поліпшення якості обслуговування усіх категорій користувачів. Оптимально організована робота бібліотеки сприяє успішному навчально-

виховному процесу та науково-дослідній діяльності в університеті.

Колектив науково-технічної бібліотеки намагається зробити бібліотеку науковою лабораторією, центром культури, духовного та інтелектуального спілкування в університеті. Адже тут зосереджено «основний капітал країни» - інтелектуальні, науково-інформаційні ресурси. Саме тут велика увага приділяється оновленню теоретичних знань і практичних навичок спеціалістів відповідно до постійно зростаючих вимог державних стандартів і застосування новітніх технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1 Бібліотека ВНЗ та її роль в забезпеченні навчального та наукового процесів за оцінкою викладачів : результати соціолог. дослідж. / уклад. Л. В. Цок. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2013. – 12 с.

2 **Караман Т.І.** Веб-сайт бібліотеки КМІ: перспективи розвитку / Т.І. Караман // Бібліотека вищої школи на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 24-25 жовт. 2013р. : матеріали. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 51-52.

3 **Клименко О.** Основні напрями діяльності бібліотек вишів Міністерства культури України на сучасному етапі / Оксана Клименко, Надія Бачинська // Бібл. вісн. – 2011. – №4. – С. 38-45.

4 **Кухаренко А. Л.** Бібліотека ВНЗ як соціально-комунікаційний центр творчого розвитку і самореалізації особистості / А. Л. Кухаренко // Вісн. Харків. держ. акад. культури . - 2014. - Вип. 43. - С. 150-157.

5 **Луцишина Т.С.** Функціонування електронних каталогів на сайтах університетських бібліотек Західного регіону України / Луцишина Т.С. // Бібліотека вищої школи на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 24-25 жовт. 2013р. : матеріали. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 102-105.

6 **Пилип Я.А.** Інформаційне забезпечення освіти і науки: вимоги часу (з досвіду роботи Науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ) / Пилип Я.А. // Бібліотека вищої школи на

новому етапі розвитку соціальних комунікацій : Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 24-25 жовт. 2013р. : матеріали. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 169-173.

7 **Пилип Я.А.** Роль науково-технічної бібліотеки університету в саморозвитку педагогічної майстерності викладача / Я.А. Пилип, Л.В. Цок // Теорія і методика саморозвитку педагогічної майстерності педагогів вищих технічних навчальних закладів України : матеріали Всеукр. науково-метод. конф., м. Івано-Франківськ, 30 трав.-1 черв. 2011р. – Івано-Франківськ, 2011. – С. 187-191.

8 **Сищенко С.В.** Навчальні видання в сучасному бібліотечно-інформаційному просторі України / С.В. Сищенко // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – 2014. – Вип. 42. – С.161-167.

9 **Тітов С. В.** Інформаційно-освітнє середовище навчального закладу: розвиток засобів і способів комунікаційної й інформаційної взаємодії / С. В. Тітов, О. В. Тітова // Вісн. Харків. держ. акад. культури . - 2014. - Вип. 43. - С. 144-150.

10 **Шелестова А.М.** Характеристика сучасного інтегрованого інформаційно-комунікаційного простору вищого навчального закладу / А.М. Шелестова // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – 2013. – Вип. 39. – С.235-241.